

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
7/2007 vp**

**Hallituksen esitys laiksi potilasturvallisuuden
varmistamisesta terveydenhuollon työtaistelun
aikana**

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä marraskuuta 2007 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi potilasturvallisuuden varmistamisesta terveydenhuollon työtaistelun aikana (HE 153/2007 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Pekka Järvinen ja apulaisosastopäällikkö Marja-Liisa Partanen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöjohtaja Tarja Kröger, työministeriö
- ylijohtaja Jukka Männistö, Terveysturvakeskus
- varatoimitusjohtaja Seppo Kivinen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

- neuvottelupäällikkö Ulla-Riitta Parikka, Kunnallinen työmarkkinalaitos
- edunvalvontayksikön johtaja Minna Helle, Tehy ry
- professori Mikael Hidén
- professori Raimo Lahti
- professori Tuomas Ojanen
- professori Ilkka Saraviita
- oikeustieteen tohtori Kauko Sipponen
- professori Kari-Pekka Tiitinen
- professori Kaarlo Tuori
- professori Veli-Pekka Viljanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Akava ry ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK.

Viitetieto

Asiantuntijakuuleminen suoritettiin yhteisessä kokouksessa sosiaali- ja terveysvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan kanssa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Valiokunta on käsitellyt asiaa oman toimialansa osalta.

Esityksen tavoitteena on turvata potilasturvallisuus sellaisessa tilanteessa, jossa työtaistelun takia syntynyt henkilökuntavajaus vaarantaa vakavasti hoitoa tarvitsevien hengen tai voisi johtaa pysyvään vakavaan vammautumiseen. Valiokunta pitää esityksen tavoitetta tärkeänä ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosesityksin.

Tehy ry:n ja kunnallisen sopimusvaltuuskunnan välisiin työehtosopimusneuvotteluihin liittyen Tehy ry on ilmoittanut työtaistelutoimenpiteenä 12 800 henkilön irtisanoutumisesta kunnallisesta sosiaali- ja terveydenhuollosta. Esityksen perustelujen mukaan joukkoiertisanoutumisten toteutuminen romahduttaisi sairaaloissa useita kriittisiä toimintoja ja joissakin tapauksissa hoito jouduttaisiin kokonaan lopettamaan.

Lakiehdotuksen avulla julkinen valta ottaa vastuun ja pyrkii huolehtimaan potilasturvallisuuden järjestämisestä myös joukkoiertisanomisen toteutuessa. Tämä helpottaa osaltaan myös hoitohenkilökunnan asemaa, kun tiedossa on, että tarvittavat työntekijät pystytään saamaan töihin eikä potilaan jääminen hoidotta jää kenenkään yksittäisen hoitajan ratkaisujen varaan.

Työtaisteluoikeus on perustuslain 13 §:n 2 momentissa turvattuun ammatilliseen järjestäytymisvapauteen liittyvä perusoikeus. On ilmeistä, että lakiehdotus toteutuessaan heikentää merkittävästi Tehy ry:n työtaistelutoimenpiteen tehoa. Vaikka ehdotuksen tavoite ihmishenkien turvaamisesta oikeuttaakin lakiehdotuksen mukaisen puuttumisen työtaisteluoikeuteen, on tärkeää, että lakiehdotusta sovellettaessa huolehditaan siitä, että siitä työtaistelutoimenpiteelle aiheutuvat haitat eivät muodostu suuremmiksi kuin on lain tavoitteiden kannalta välttämätöntä.

Pakkotyö tai muu pakollinen työ on kielletty useissa Suomea sitovissa ihmisoikeussopimuk-

sisissa. ILO:n sopimuksissa pakollisella työllä ymmärretään rangaistuksen uhalla vaadittavaa työtä tai palvelusta, johon henkilö ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut. Lakiehdotuksessa voidaan kuitenkin katsoa olevan kysymys sellaisesta ihmisoikeussopimusten sallimasta "palvelusta, joka vaaditaan silloin kun vaara tai onnettomuus uhkaa yhteiskunnan olemassaoloa tai hyvinvointia". Näin ollen kyseessä ei valiokunnan käsityksen mukaan ole ihmisoikeussopimusten kieltämä pakkotyö.

Saadun selvityksen mukaan ehdotetulla lailla ei pystytä turvaamaan potilasturvallisuutta yhtä hyvin kuin normaalitilanteessa. Valiokunta korostaa, että valtiovallan tulee ensisijaisesti panostaa kaikin käytettävissä olevin keinoin sovinnon aikaansaamiseen työriidassa niin, että lakia ei tarvitse panna toimeen. Toissijaisesti tulee pyrkiä saamaan osapuolet sopimaan työtaistelutoimien rajaamisesta niin, että niillä ei vaaranneta potilasturvallisuutta. Vasta viimesijaisena keinona voidaan turvautua nyt käsiteltävänä olevan lain tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Yksityiskohtaisia huomautuksia

3 §. Potilasturvatyö

Kaikkia lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuja töitä voi olla vaikea yksilöidä etukäteen. Lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin 8 kohta saattaa kuitenkin antaa mahdollisuudet hyvinkin laveaan ja epäyhtenäiseen soveltamiseen, kun otetaan huomioon, että lääninhallitus tekee päätöksensä käytännössä kunkin terveydenhuollon toimintayksikön esityksestä. Valiokunta pitää tärkeänä, että 8 kohtaa täsmennetään niin, että säännöksen yhtenäinen soveltaminen eri puolilla maata varmistetaan.

Valiokunta korostaa, että potilasturvatyöhön tulisi ensisijaisesti määrätä irtisanoutuneita henkilöitä ja vain poikkeustilanteessa muita henkilöitä, kuten eläkkeellä tai perhevapailla taikka toisen työnantajan työssä olevia. Erityisen pidätyvästi tällaisiin määräyksiin tulee suhtautua, jos asianomainen henkilö on äitiys- tai vanhempain-

vapaalla taikka jos hän muuten vastustaa määräyksen antamista siitä hänelle itselleen tai perheelleen aiheutuvan merkittävän haitan takia tai jos hänen työnantajansa katsoo määräyksestä aiheutuvan huomattavaa haittaa.

4 §. Menettely potilasturvatyöhön määrättäessä

Säännöksen mukaan henkilö määrätään potilasturvatyöhön terveydenhuollon toimintayksikköä ylläpitävän kunnan tai kuntayhtymän esityksen perusteella. Lääninhallituksen on vaikea selvittää kuhunkin tehtävään sopivia henkilöitä, joten esityksen täytynee sisältää myös yksilöinti niistä henkilöistä, jotka voisivat tulla kyseeseen. Säännöksessä ei ehdoteta neuvottelumenettelyä henkilöstöä edustavien järjestöjen tai näiden edustajien kanssa ennen esityksen tekemistä.

Valiokunta korostaa, että myös sairaanhoito-henkilöstöllä on asiantuntemusta sen määrittämisessä, kuinka paljon ja mihin tehtäviin lisäresursseja tarvitaan, jotta potilasturvallisuus pysyy turvaamaan. Virkasuhteisia koskee suojelutyövelvollisuus, josta päätettäessä työtaisteluun ryhtyvän järjestön edustajat voivat olla mukana suojelutyön määrittelyssä. Lakiehdotuksen tavoitteena on korvata suojelutyö potilasturvatyöllä sellaisen työtaistelutoimenpiteen kohdalla, johon suojelutyö ei ulotu. Perusteltua on, että lain mukaisissa tilanteissa soveltuvin osin noudatetaan samoja periaatteita kuin suojelutyössäkin. Työntekijäpuolen kuuleminen olisi sopuisuudessa myös kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimusten tulkintakäytännön kanssa.

Valiokunta esittää, että lakiehdotukseen lisätään säännös, jossa edellytetään Tehy ry:n paikallisen ammattiosaston edustajien kuulemistä kunnan tai kuntayhtymän esityksen valmisteluvaiheessa ja heidän lausuntonsa liittämistä lääninhallitukselle menevään esitykseen. Jos lausuntoa ei kuitenkaan ole jostain syystä saatu, tämä ei ole esteenä esityksen tekemiselle, mutta esityksestä tulee tällöin ilmetä, että ammattiosaston edustajille on varattu tilaisuus lausunnon antamiseen. Lausunto voidaan tällaisessa tilanteessa toimittaa lääninhallitukselle erikseen.

Valiokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin loppuun lisätään esimerkiksi näin kuuluva säännös: "*Kunnan tai kuntayhtymän on esitystä laatiessaan kuultava Tehy ry:n kyseisessä terveydenhuollon toimintayksikössä toimivan ammattiosaston edustajia ja esitykseen tulee liittää heidän lausuntonsa.*"

5 §. Potilasturvatyöhön määrätyn oikeudet

Lakiehdotuksesta ei riittävästi ilmene potilasturvatyöhön määrätyn henkilön oikeudellinen asema. Kyseessä ei ole sopimukseen perustuva työsuhde, eikä määräys perusta myöskään virkasuhdetta kunnan ja määräyksen saaneen henkilön kesken. Näin ollen on epäselvää, miltä osin työlaainsäädännön säännöksiä sovelletaan potilasturvatyöhön määrätyn tekemään työhön. Lakiehdotuksesta ei selviä, sovelletaanko potilasturvatyössä esimerkiksi työaikalakia, vuosilomalakia, eläkelainsäädäntöä, työterveyshuoltolakia, tapaturmavakuutuslakia ja ammattitaitilakia.

Valiokunta korostaa, että säännöksistä tulisi selkeästi ilmetä, että potilasturvatyö kerryttää normaalien sääntöjen mukaisesti eläketurvaa ja vuosilomaa ja työnantaja huolehtii kaikkien potilasturvatyössä olevien vakuuttamisesta tapaturmavakuutuslain mukaisesti. Valiokunta esittää lakiehdotukseen lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan potilasturvatyössä sovelletaan keskeisiä työoikeudellisia säännöksiä. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotukseen tulisi lisätä myös säännökset siitä, että eläke ei pienene niiden tulojen johdosta, jotka eläkeläinen ansaitsee potilasturvatyössä.

Valiokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että 5 §:ään lisättäisiin esimerkiksi näin kuuluva uusi 2 momentti: "*Potilasturvatyössä sovelletaan työaikalakia (605/1996), vuosilomalakia (162/2005), työturvallisuuslakia (738/2002), työterveyshuoltolakia (1383/2001), tapaturmavakuutuslakia (608/1948), ammattitaitilakia (1343/1988) ja kunnallista eläkelakia (549/2003) sekä soveltuvin osin työsopi-*

muslain (55/2001) säännöksiä työntekijän ja työnantajan oikeuksista ja velvollisuuksista."

Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin perustelujen mukaan määräyksen saaneen tulee saada tavanomaista palkkausta korkeampi korvaus potilasturvatyöstä, koska potilasturvatyö perustuu määräykseen, joka rajoittaa henkilön muita oikeuksia. Lakiehdotuksen korvaussäännös on kuitenkin tulkinnanvarainen. Siitä ei ilmene korvauksen maksamisesta vastaava taho eikä se, miten erilaiset lisät ja ylityökorvaukset laskettaisiin. Valiokunta katsoo, että säännöstä tulee täsmentää siten, että potilasturvatyötä tekevän henkilön yli- ja sunnuntaityökorvaukset sekä muut erillislisät lasketaan kertoimella korotetusta palkasta. Lisäksi lakiehdotusta tulisi täsmentää siten, että määräyksen saaneella olisi oikeus saada korvaus niistä kustannuksista, joita määräyksen noudattamisesta hänelle tulee. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi matka- ja majoituskustannukset, jos määräys annetaan oman työssäkäyntialueen ulkopuolelle.

Valiokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että 5 §:n 1 momentin säännös muutetaan esimerkiksi näin kuuluvaksi: *"Potilasturvatyöhön määrättyllä on oikeus saada kunnalta tai kuntayhtymältä potilasturvatyöstä korvaus, joka on vähintään 1,3 kertaa vastaavasta työstä asianomaisessa terveydenhuollon toimintayksikössä säännölliseltä työajalta tavallisesti maksettava palkka. Jos potilasturvatyöhön määrätty on työssä muualla, hänelle suoritettavan korvauksen tulee olla vähintään 1,2 kertaa hänelle tuosta muusta työstä säännölliseltä työajalta maksettava palkka. Lisäksi potilasturvatyöhön määrättyllä on oikeus saada korvaus hänelle määräyksestä aiheutuvista ylimääräisistä kustannuksista."*

Lakiehdotuksen 5 §:n 3 momentin säännöksen suhde työsopimuslain 7 luvun 1 ja 2 §:n sekä 12 luvun 2 §:n säännöksiin on epäselvä. Ilmeisesti on tarkoitettu, että "kolmas" työnantaja, jonka

työntekijä on määrätty potilasturvatyöhön, ei saa irtisanoa tällaisen työntekijänsä työsopimusta. Jos hän sen kuitenkin tekee, "kolmannen" työnantajan vastuu määräytyy työsopimuslain 12 luvun 2 §:n säännösten mukaisesti.

Valiokunta katsoo, että potilasturvatyötä tehneelle työntekijälle kaavailtu velvollisuus palata "välittömästi" aikaisempaan työhönsä saattaa olla kohtuuton esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa potilasturvatyössä ollut työntekijä on joutunut tekemään yhdenjaksoisesti pitkiä työpäiviä ilman riittäviä lepoaikoja.

Valiokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että 5 §:n 3 momentti muutettaisiin esimerkiksi näin kuuluvaksi: *"Potilasturvatyöhön määrätyn työnantaja ei saa päättää työ- tai virkasuhdetta potilasturvatyön takia. Potilasturvatyöhön määrättyllä työntekijällä on oikeus palata aikaisempaan työhönsä potilasturvatyön päätyttyä. Potilasturvatyöhön määrätyn on palattava työhönsä kohtuullisen ajan kuluessa potilasturvatyön aiheuttaman esteen lakattua (poist.)."*

6 §. Poikkeaminen työaikasäännöksistä

Pykälän säännökset antavat mahdollisuuden poiketa ylitöiden enimmäismääriä ja lepoaikojen antamista koskevista säännöksistä. Näin ollen on mahdollista, että henkilöillä teetetään varsin pitkiä päiviä ilman mahdollisuutta riittävään lepoon ja työstä palautumiseen. Valiokunta korostaa työnantajana toimivan terveydenhuoltoyksikön ja lääninhallituksen vastuuta työntekijöiden työsuojelusta työvuoroista päätettäessä ja potilasturvatyöhön määrättäessä. Potilasturvatyötä ei saa teettää samoilla työntekijöillä niin runsaasti, että siitä aiheutuu vaaraa heidän terveydelleen ja turvallisuudelleen.

Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että pitkät työpäivät ilman riittävää lepoa voivat johtaa myös potilasturvallisuuden vaarantumiseen. Tämä tulee ottaa huomioon arvioitaessa henkilön osuutta mahdollisen potilasvahingon syntyyn. Samoin tulee menetellä tilanteissa, joissa määräys on annettu esimerkiksi eläkkeellä tai perhevapaalla olevalle, jolla ei

enää ole samanlaista tottuneisuutta tai osaamista kyseisiin tehtäviin kuin töissä vakituisesti olevalla henkilöstöllä.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Arto Satonen /kok	Esa Lahtela /sd
vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Jari Larikka /kok
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Markus Mustajärvi /vas
	Susanna Haapoja /kesk	Sanna Perkiö /kok
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Katja Taimela /sd
	Anna-Maja Henriksson /r	Tarja Tallqvist /kd
	Arja Karhuvaara /kok	Jyrki Yrttiaho /vas
	Merja Kuusisto /sd	vjäs. Juha Rehula /kesk.
	Merja Kyllönen /vas	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Hallituksen esitys laiksi potilasturvallisuuden varmistamisesta terveydenhuollon työtaistelun aikana on yhteiskunta- ja työmarkkinapoliittisesti äärimmäisen poikkeuksellinen toimenpide. Sen lisäksi esitys on huolimattomasti ja kiireellä valmisteltu. Esimerkiksi monille asiantuntijoina kuulluille jäi aikaa tutustua esitykseen ainoastaan muutamia tunteja. Professori Veli-Pekka Viljanen toteaaakin omassa lausunnossaan, että "käsittelyaikataulu on jo sinänsä valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta epäasianmukaisen kireä."

Kolmen valiokunnan yhteisessä asiantuntija-kuulemisessa, kuten myös kirjallisissa lausunnoissa, käy ilmi, että lakiesitykseen sisältyy poikkeuksellisen paljon korjattavaa. Myös koko lain tarpeellisuus on perustellusti asetettu kyseenalaiseksi. Valtiosääntöoppineiden kannat menevät ristiin lain säätämisyjärjestyksestä.

Esityksen ajankohta ja valmistelun yksipuolisuus

Kun hallitus antaa lakiesityksensä tässä vaiheessa, se itse asiassa vaikeuttaa sovintoneuvotteluita ja lisää irtisanoutumisten todennäköisyyttä. Esityksen antamisen ajankohta osoittaa hallituksen täydellistä kyvyttömyyttä ja haluttomuutta ratkaista asia sopimalla. Esitys perustuu pakoon, ei neuvotteluiden edistämiseen.

Hallitus asettuu selkeästi työnantajien puolelle tällä pakkolailla, varsinkin kun Kunnallinen työmarkkinalaitos on ehdottanut hallitukselle työtaisteluun puuttumista lainsäädännön avulla. Käytetyt menettelytavat ja esityksen sisältö osoittavat, että pakkolain tärkein tavoite on murtaa Tehyn työtaistelu. Lakiesitys ei ratkaise itse ongelmaa eli palkkakiistaa, mutta ei takaa potilasturvallisuuttakaan.

Kaikille suomalaisille on selvää, että mahdollisten joukkoirtisanoutumisten toteutuessa kansalaisten henki ja terveys on turvattava. Yhden-

kään osapuolen tarkoitus ei ole vaarantaa ihmishenkiä. Siksi hoitajiin kohdistunut syyllistäminen loukkaa heidän ammattietiikkaansa. Hehän joutuvat muutenkin joka ikinen työpäivä vastamaan asiakkaidensa turvallisuudesta.

Esitys on valmisteltu vastoin kansainvälisen työjärjestön ILO:n suosituksia ilman kolmikantavalmistelua siitäkin huolimatta, että esitys koskettaa työelämlainsäädännön ydinalueita. ILO:n mukaan työntekijäjärjestöllä tulee olla oikeus osallistua lakkotilanteessa vähimmäispalveluiden määrittämiseen yhdessä työnantajien ja julkisten viranomaisten kanssa.

Potilasturvatyön laajuus ja työhön määrättävien rajaus

Lakiesityksen 3 §:n 2 momentissa määritelty seitsenkohtainen luettelo välttämättömästä hoidosta on aivan liian laaja ja kattaa lähes kaikki tehyläisten tekemät työt. Luetteloa on vielä täydennetty kahdeksannella kohdalla "muut kohtiin 1—7 verrattavat työt", mitä ei missään tapauksessa voida pitää perusteltuna. Siihen on kiinnittänyt huomiota myös professori Kari-Pekka Tiitinen todeten, että "kohta saattaa antaa mahdollisuuden hyvinkin laveaan tai heterogeeniseen soveltamiseen."

Esitämmekin, että 3 §:n 2 momentti muutettaisiin seuraavasti:

"Edellä 1 momentissa tarkoitettuja välttämättömiä hoitoja ovat (*poist.*)

1—7 kohta kuten TyVL

8 kohta *poist.*"

Professori Veli-Pekka Viljanen huomauttaa, että muiden kuin työtaisteluun osallistuvien terveydenhuollon ammattihenkilöiden saattaminen ehdotetussa laajuudessa työvelvollisuuden piiriin ei täytä perusoikeusrajoitukselle asetettavaa tarkkarajaisuus- eikä suhteellisuusvaatimusta.

Terveysthuollon ammattihenkilöstöstä annettun lain ja asetuksen mukaan hallituksen esityksen mukainen määrittely kattaa kymmeniä eri tehtävänimikkeitä.

Hallituksen esityksen perusteluissa on arvioitu, että potilasturvatyöhön määrättävien osuus olisi 10–20 % työtaisteluun osallistuvista. Arvio on ristiriidassa 2 §:n välttämättömän hoidon määritelmän kanssa. Myös julkisuudessa esiintyneet tiedot potilasturvatyöhön määrättävien tosiasiallisesta tarpeesta osoittavat, että esityksen perustelut eivät pidä. Esimerkiksi Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin johto on arvioinut, että potilasturvallisuuden takaamiseksi töihin tarvitaan puolet irtisanoutuvien määrästä.

Potilasturvatyön välttämättömän hoidon laaja määrittely ja työhön määrättävien henkilöiden todellinen lukumäärä antavat mahdollisuuden käyttää lakia työtaistelun murtamiseen, vaikka hallituksen esityksessä annetaan ymmärtää, että se "...ei sellaisenaan vaarantaisi työtaistelua tai sen tavoitteita".

Uhkasakkovelvoite ja pakkotyö

Hallituksen esityksen 7 §:ssä esitetään, että lääninhallituksen päätöstä potilasturvatyöhön määrittämisestä on tehostettava uhkasakolla. Professori Tiitinen toteaaakin, että ehdotus näyttää arveluttavalta eikä kaukana ole ajatus pakkotyöstä. Asiantuntijakuulemisessa Tiitinen toivoi kyseisen kohdan poistamista.

Uhkasakko kohdistuisi nimenomaan yksittäisiin Tehyn jäseniin. Joukkoi irtisanoutuminen on kuitenkin Tehyn toimeenpanema kollektiivinen työtaistelutoimi, ja sen tulee kantaa vastuu toimenpiteen seurauksista, minkä järjestö itse toteaa omassa lausunnossaan.

Potilasturvatyö voidaan laittaa myös uhkasakon uhalla käytäntöön, vaikka asianomainen henkilö itse ei kokisi olevansa pystyvä tehtävää suorittamaan. Ratkaisun tekee viranomaisaho, ja henkilön on pakko lähteä osoitettuun tehtävään. Pakotettu henkilö kuitenkin kantaa henkilökohtaisesti oikeudellisen vastuun, jos työssä sattuu hoitovirhe. Jos henkilö ei lähde työhön, johon hänet pakotetaan, jonkin henkilökohtaisen syyn takia, ja sen seurauksena hoitoa tarvit-

seva potilas kuolee, hän voi joutua syytteeseen kuolemantuottamuksesta. Tällainen henkilöön kohdistuva pakottaminen ilman perusteellista käsittelyä ja laajaa harkintaa loukkaa törkeästi yksilön oikeusturvaa ja voi olla mahdollinen vain poikkeusolojen aikana, esimerkiksi sotatilan tai suuren luonnonkatastrofin vallitessa.

Esitämme, että 7 § tulisi poistaa ja 8 §:n 1 momentti muuttaa näin kuuluvaksi:

Lääninhallituksen päätökseen saa hakea valittamalla muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. (Poist.)

Menettely potilasturvatyöhön määrättäessä

Hallituksen esityksen 4 §:n mukaan henkilö voidaan määrätä potilasturvatyöhön vain terveydenhuollon toimintayksikköä ylläpitävän kunnan tai kuntayhtymän esityksen perusteella. Esityksessä on oltava selvitys niistä toimenpiteistä, joita kunta tai kuntayhtymä on toteuttanut, jotta vältettäisiin välitön vaara potilaiden hengelle tai vakavaan pysyvään vammautumiseen, sekä perustelut sille, miksi pysyvän lainsäädännön mahdollistamat toimet ovat riittämättömiä. Lisäksi esityksessä tulee olla tieto siitä, mihin tehtäviin, kuinka paljon ja miksi ajaksi terveydenhuollon ammattihenkilöitä tulisi määrätä potilasturvatyöhön.

Työministeriön asiantuntija, lainsäädäntöjohtaja Tarja Kröger kysyy lausunnossaan, onko kunnan tai kuntayhtymän esitettävä henkilöt vain millä perusteella lääninhallitus kykenee etsimään oikean henkilön ensisijaisesti irtisanoutuneista.

Myös Tehyn lausunnossa kiinnitetään samaan asiaan ja lainkohtaan huomiota. Se katsoo, että työtaisteluorganisaation paikallisten edustajien tulee osallistua lääninhallitukselle tehtävien esitysten tekemiseen. Voidaan kysyä, pystyvätkö lääninhallitukset arvioimaan, täyttyvätkö lain 1 §:ssä esitetyt kriteerit välittömästä hoidontarpeesta.

Työntekijäpuolen edustajien mukanaolo prosessissa edesauttaisi potilasturvallisuutta ja var-

jelee työnantajan pyrkimykseltä käyttää potilasturvatyöhön määräämistä työtaistelun tavoitteiden mitätöimiseen. Annettavan määräyksen tulisi perustua terveydenhuollon toimintayksikköä ylläpitävän kunnan tai kuntayhtymän ja sosiaali- ja terveysalan ammattiliitto Tehy ry:n paikallisen ammattiosaston yksimieliseen esitykseen. Esityksen tulisi olla perusteltu, ja siinä on oltava selvitys niistä toimenpiteistä, joita on muutoin tehty potilasturvallisuuden varmistamiseksi, sekä perustelut sille, miksi nämä muut toimenpiteet eivät ole riittäviä potilaiden hengen turvaavan tai vakavaa vammautumista ehkäisevän hoidon varmistamiseksi. Lisäksi siinä on oltava selvitys siitä, mitä hakemuksen tarkoittamat työt olisivat.

Aiemmissa terveydenhuoltoalan työtaisteiluissa on paikallisesti pystytty sopimaan virka-suhteisia koskevan suojelutyön määrästä ja tarpeesta. Kansalaisten henki ja terveys on siten saatu kaikissa olosuhteissa turvattua. Ei ole syytä olettaa, että Tehyn ammattiosastojen vastuullinen toiminta ei toteutuisi tälläkin kertaa. Kun otetaan lisäksi huomioon, että potilasturvatyöhön velvoittaminen on erittäin poikkeuksellinen toimi oikeusjärjestyksessämme, ei ole syytä eikä mahdollisuutta antaa työnantajalle yksipuolista oikeutta tehdä esitystä potilasturvatyöhön velvoittavista henkilöistä.

Paikallisen neuvottelun ja asian selvittämisen tärkeyttä lisää myös se, että lääninhallituksella ei voi asian kiireellisyyden johdosta olla aikaa yksityiskohtaisesti selvittää potilasturvatyön tarpeellisuutta yksittäistapauksissa. Tehyn osallistuminen voisi johtaa siihen, ettei hakemuksia lääninhallitukseen tulisi lainkaan tai ainakin vähän. Asia sovittaisiin paikallisesti.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tekemien muutosehdotusten jälkeenkään hallituksen esitys ei mielestämme turvaisi työntekijöiden aitoja vaikutusmahdollisuuksia. Sen vuoksi esitämme 4 §:n 1 ja 4 momentin muuttamista seuraavasti:

Henkilö voidaan määrätä potilasturvatyöhön vain terveydenhuollon toimintayksikköä ylläpitävän kunnan tai kuntayhtymän ja sosiaali- ja terveysalan ammatti-

liitto Tehy ry:n paikallisen ammatti-osaston yksimielisen esityksen perusteella. Esityksessä on oltava selvitys niistä toimenpiteistä, joita kunta tai kuntayhtymä on toteuttanut, jotta vältettäisiin välitön vaara potilaiden hengelle tai vakavaan pysyvään vammautumiseen sekä perustelut sille, miksi pysyvän lainsäädännön mahdollistamat toimet ovat riittämättömiä. Lisäksi esityksessä tulee olla tieto siitä, mihin tehtäviin, kuinka paljon ja miksi ajaksi terveydenhuollon ammattihenkilöitä tulisi määrätä potilasturvatyöhön.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tarkemmat säännökset niistä 2 momentin mukaisista tiedoista ja selvityksistä, jotka tulee sisällyttää kunnan tai kuntayhtymän ja sosiaali- ja terveysalan ammattiliitto Tehy ry:n paikallisen ammattiosaston yksimieliseen esitykseen, sekä tiedoista, jotka lääninhallituksen tulee sisällyttää potilasturvatyötä koskevaan määräykseen.

Lain säätämisyjärjestys

Professori Mikael Hiden toteaa lausunnossaan perusteellisen päättelyketjun tuloksena, että työvelvollisuus ei liity PL 127 §:ssä mainittuun velvollisuuteen osallistua isänmaan puolustukseen eikä sen voida myöskään katsoa kuuluvan PL 23 §:ssä olevan, poikkeusoloja koskevan valtuutuksen piiriin. Kysymyksessä ei ole toimintavelvollisuus ihmisten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella tyypillisesti olevista onnettomuustilanteista. Käytännössä on lähdetty siitä, että tämänkaltaiset velvollisuudet kuuluvat toteutettavaksi poikkeuslailla.

Edelleen Hiden muistuttaa (PeVM 25/1993 vp) esitetystä käsityksestä, jonka mukaan jokin perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Hallituksen esitys puuttuu lukuisiin perusoikeuksiin ja pahimmillaan voi johtaa siihen, että käytetään aivan liian

raskaita toimia tuomittavan tavoitteen eli laillisen työtaistelun murtamiseen.

Edellä esitettyihin syihin perustuen emme voi hyväksyä hallituksen esitystä. Tällä esityksellä hallitus puuttuu työtaistelutilanteeseen työnantajapuolen toivomalla tavalla eikä ole tosiasiallisesti edistämässä sovintoratkaisua vaan päinvastoin vaikeuttaa tilannetta.

Hallituksen lakiesitys perustuu erittäin kyseenalaisiin ja väärin ajoitettuihin esityksiin, joista monet ovat perustuslaki- ja työlainsäädäntöasiantuntijoiden mukaan paljon korjauksia vaativia ja osa täysin torjuttavia. Työtaistelutilanteessa tulee asioista sopia yhdessä henkilöstön kanssa eikä käyttää pakkoa, joka erityisen

huonosti sopii terveydenhoidon ammatti-ihmisten työhön.

Vaadimme hallitusta tulemaan vastaan ja sopimaan työ- ja palkkaehdoista terveydenhoitoalan henkilöstön kanssa. Tarvitsemme osaavaa ammattityövoimaa nyt ja tulevaisuudessa. Maan hallitus on vastuussa tilanteesta ja velvollinen osoittamaan tarvittavat taloudelliset voimavarat, jotta sovintoratkaisu syntyy.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2007

Jukka Gustafsson /sd
Markus Mustajärvi /vas
Jyrki Yrttiaho /vas
Esa Lahtela /sd

Merja Kyllönen /vas
Merja Kuusisto /sd
Katja Taimela /sd
Tarja Tallqvist /kd